Läänemere Projekti rannikuvaatlused

PILDIKAARDID

Läänemere Projekti rannikuvaatlused

KASUTUSJUHEND

Läänemere liikide määramiskomplekt koosneb tavalisemate Eesti rannikuvees esinevate vetikate, õistaimede ja selgrootute pildikaartidest ning määramislehtedest.

Määramislehtedel on iga liigi eristamiseks toodud kergesti tuvastatavad liigiomased tunnused. Määramise visuaalseks lihtsustamiseks on lisatud ka looma või taime foto.

Põhjalik ülevaade liigi kohta on pildikaartidel. Pildikaartidel on iga liigi välimuse kirjeldus, elupaik, reostustaluvus, toitumisviis, päritolu ning kas tegemist on võõrliigiga.

Liikide leviku kohta on hea abiline Eesti elurikkuse ehk bioloogilise mitmekesisuse andmeportaal eElurikkus elurikkus.ee/

Liigikirjeldused on pärit TÜ Eesti Mereinstituudi poolt koostatud ülikoolisisesest elektroonilisest andmebaasist loch.ness.sea.ee/gisservices2/liikideinfoportaal/

Fotod: Tartu Ülikooli Eesti Mereinstituut, Jonne Kotta ja Wikimedia Commons.

Ühinenud Rahvaste Hariduse, Teaduse ja Kultuuri Organisatsioon
Riiklik koordinaator Eesti
UNESCO ühendkoolid
Läänemere Projekt
tartu loodus maja
TARTU ÜLIKOOL
KESKKONNAINVESTEERINGUTE KESKUS

Ulva intestinalis

ROHEVETIKAD

kuni 20 cm

Karevetikas

Cladophora glomerata

ROHEVETIKAD

kuni 20 cm

Mändvetikas

Chara sp.

MÄNDVETIKAD

kuni 10 cm

Harilik põisadru

Fucus vesiculosus

PRUUNVETIKAD

kuni 40 cm

- Kasvult murujas, struktuurilt põõsasjas, niitja tallusega. Võib moodustada tiheda mati, mis katab merepõhja.
- Leidub enamasti kivistel põhjadel, kuid esineb ka pehmetel põhjadel, teistel põhjataimedel ja -loomadel.
- Eelistab kuni 5 (8) m sügavusi lainetusele mõõdukalt avatuid või varjulisi merepiirkondi, kuid võib kasvada ka avatud kohtades.
- Elab eutroofses veekeskkonnas.
- Mage- ja riimveeline.

- Poolläbipaistva toruja tallusega niitjas vetikas.
- Kasvab Eesti vetes kuni 20 cm pikkuseks. Eutrofeerunud vees üle 50 cm pikkuseks ning torud võivad olla kuni 2 cm laiused.
- Kasvab kõvadel põhjadel, eelistatult lainetusele varjatud merepiirkondades, kuid esineb ka mõõdukalt avatud kohtades.
- Kasutab substraadina kive ja põhjaloomi.
- Elab meelsasti eutroofses veekeskkonnas, kuid esineb ka mesotroofses vees. Eutroofses ja soojas vees kasvab eriti lopsakalt.
- Merelise päritoluga.

- Suur, tugev, põõsasjas, nahkja tallusega vetikas.
- Kasvab Eesti vetes tavaliselt kuni 40 cm kõrguseks. Sageli on taimel õhupõied.
- Kasvab 0,5 – 12 m sügavusel (oleneb vee läbipaistvusest) kõvadel põhjadel, eelistatult lainetusele mõõdukalt avatud merepiirkondades, kuid esineb ka varjulistes kohtades.
- Kasvab enamasti üle 5 ‰ soolsusega mesotroofses veekeskkonnas, aga elab ka oligo- ja eutroofses vees.
- Merelise päritoluga mitmeaastane liik.

- Tallus tugev, karvakestega, lehed varrel männastena, kuni 10 cm kõrged.
- Kasvavad kuni 3 m sügavusel pehmetel põhjadel, eelistavad varjatud merepiirkondi.
- Elavad enamasti oligotroofses ja mesotroofses, osad liigid ka eutroofses veekeskkonnas.
- Mage- ja riimveelised

Pylaiella littoralis

PRUUNVETIKAD

kuni 20 cm

Agarik

Furcellaria lumbricalis

PUNAVETIKAD

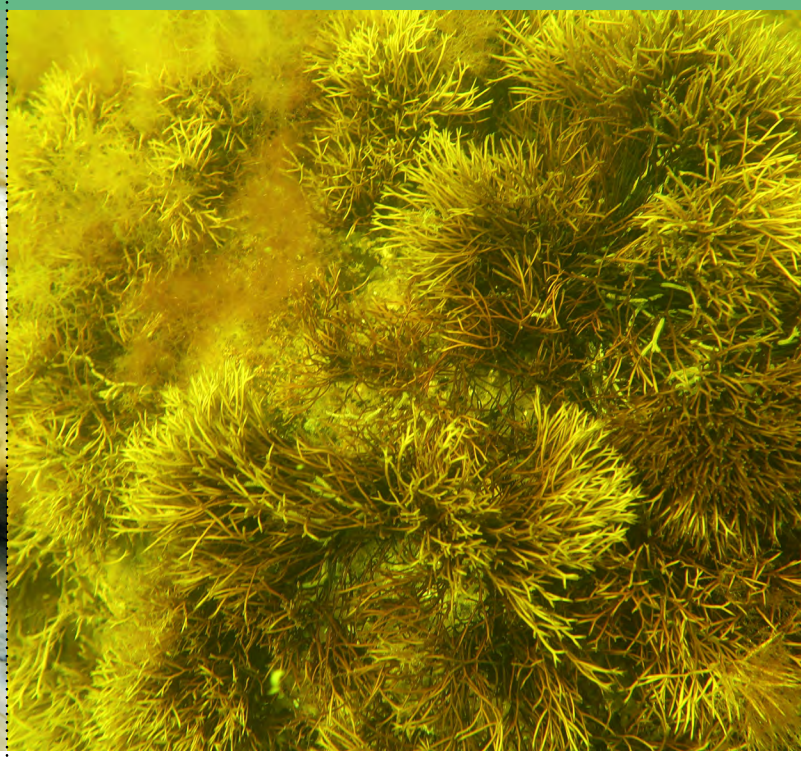

kuni 10 cm

Vertebrata fucoides

PUNAVETIKAD

kuni 15 cm

Ceramium tenuicorne

PUNAVETIKAD

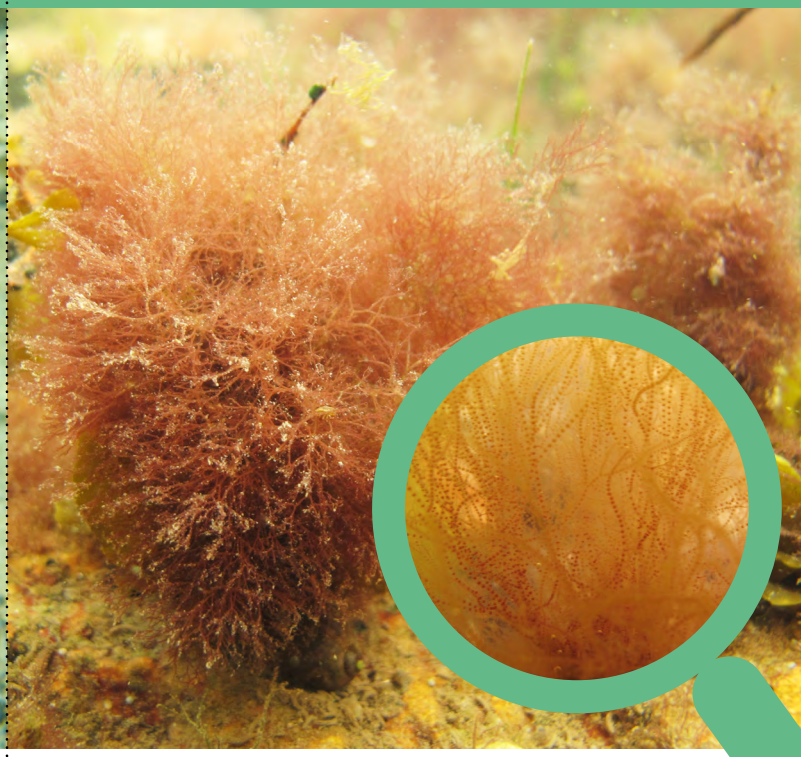

kuni 10 cm

- Tallus põõsasjas, punakaspruunide, pruunide, rohekate harudega, suhteliselt tugeva struktuuriga.
- Kasvab Eesti vetes kuni 10 cm pikkuseks (kasvab soolasemas vees suuremaks).
- Kasvab tavaliselt üle 3 m sügavustel kivistel põhjadel, mis on lainetusele avatud, mõõdukalt avatud. Lainetuse eest varjatud merepiirkondades võib moodustada merepõhjal lahtiseid vetikamatte.
- Sageli leidub rannale uhutuna mereheidistes.
- Eelistab soolasemat vett ning tugevasti magestunud kohtades puudub. Elab meelsasti mesotroofses veekeskkonnas, aga esineb ka oligo- ja eutroofses vees.
- Merelise päritoluga mitmeaastane punavetikaliik.

- Harunenud, niitja, kuni 20 cm pikkuse tallusega.
- Leidub kivistel põhjadel, eelistatult lainetusele varjatud merepiirkondades, kuid esineb ka avatud ja mõõdukalt avatud kohtades.
- Kasvab epifüüdina makrofüütidel, kuid on leitud ka põhjaloomadel.
- Elab eutroofses veekeskkonnas.
- Merelise päritoluga.

- Niitja tallusega, põõsasjas, rakud on reas nagu pärlid.
- Kasvab Eesti vetes kuni 10 cm kõrguseks.
- Leidub veepiirist kuni 20 m sügavusel kivistel põhjadel, eelistatult lainetusele mõõdukalt avatud merepiirkondades, kuid esineb ka avatud ja varjulistes kohtades. Võib kasutada substraadina ka taimi ja põhjaloomi.
- Kasvab üle 4 ‰ soolsusega mesotroofses ja eutroofses veekeskkonnas.
- Merelise päritoluga.

- Põõsasjas, niitja tallusega.
- Kasvab avameres 8 – 15 cm pikkuseks, lahtedes jääb kasv oluliselt väiksemaks.
- Kasvab 5 – 20 m sügavusel kivistel põhjadel, lainetusele mõõdukalt avatud merepiirkondades, kuid esineb ka avatud ja varjulistes kohtades. Võib kasutada substraadina põhjataimi. Sageli leidub rannale uhutuna mereheidistes.
- Kasvab üle 5 ‰ soolsusega meso- ja eutroofses veekeskkonnas.
- Merelise päritoluga.

Pikk merihein
Zostera marina

ÕISTAIMED

kuni 40 cm

Kaelus-penikeel
Potamogeton perfoliatus

ÕISTAIMED

kuni 3 m

Tähk-vesikuusk
Myriophyllum spicatum

ÕISTAIMED

kuni 40 cm

Meri-särjesilm
Ranunculus baudotii

ÕISTAIMED

kuni 2 m

- Lehed suured ja laiad, ümbritsevad kinnituskohas vart.
- Kasvab enamasti 0,3 – 3 m pikkuseks, on väheharunenud.
- Kasvab kuni 6 m sügavusel pehmetel põhjadel lainetusele varjatud või mõõdukalt avatud merepiirkondades.
- Leidub magevees ja riimvees.
- Elab oligo-, meso- ja eutroofses veekeskkonnas.
- Mageveelise päritoluga.

- Lehed rihmjad. Kuni 40 cm kõrgune, väheharunenud.
- Kasvab enamasti kuni 6 m sügavusel pehmetel põhjadel lainetusele varjatud või mõõdukalt avatud merepiirkondades.
- Leidub riimvees oligo- ja mesotroofses veekeskkonnas.
- Meeldib puhas hapnikurikas vesi, on puhta vee indikaatorliik.
- Merelise päritoluga.

- Vars hele, väheharunenud, suhteliselt jäme, seest õõnes, tugev.
- Lehed kahesugused – vee peal ümarad ujulehed, veealused lehed sarnanevad tillilehtedele.
- Õied valged, kroonlehed 5 – 10 mm pikad.
- Kasvab kuni 4 m sügavusel pehmetel põhjadel lainetusele varjatud mere-piirkondades.
- Leidub mage ja riimvees, eutroofses veekeskkonnas.
- Riimveelise päritoluga.

- Lehed varrel männastena, sarnanevad kuuseokstele.
- Kasvab enamasti vertikaalselt kuni 40 cm pikkuseks ja on väheharunenud.
- Kasvab kuni 6 m sügavusel pehmetel põhjadel lainetusele varjatud või mõõdukalt avatud merepiirkondades.
- Leidub mageveest kuni 7 (10) ‰ riim-veeni. Elab eutroofses veekeskkonnas.
- Tavaline suuremates järvedes ja mere-lahtedes (Matsalu laht, Kuressaare laht).
- Mage- ja riimveeline

Harilik hanehein
Zannichellia palustris

ÕISTAIMED

kuni 30 (50) cm

Harilik heinmuda
Ruppia maritima

ÕISTAIMED

kuni 30 cm

Kamm-penikeel
Stuckenia pectinata

ÕISTAIMED

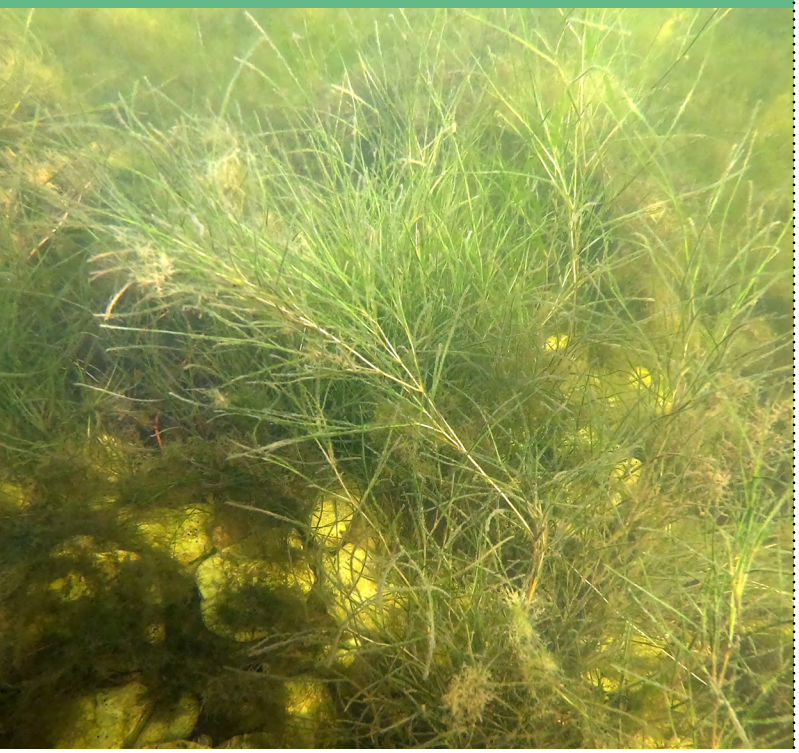

kuni 50 cm

- Vars harunenud, pikkade peenikeste lehtedega, kuni 30 cm kõrgune, õied ja viljad pika, krussis varre otsas.
- Kasvab kuni 1 m sügavusel pehmetel põhjadel, lainetuse eest varjatud või mõõdukalt avatud merepiirkondades.
- Leidub riimvees eutroofses veekesk-konnas.
- Riimveelise päritoluga.

- Vars harunenud, 3 – 4 cm pikkuste peenikeste lehtedega, lehed enamasti varrel vastakuti.
- Taimed peenikese roomava risoomi ja haruneva niitja varrega.
- Kasvab kuni kuni 30 (50) cm kõrguseks.
- Kasvab enamasti kuni 5 m sügavusel pehmetel põhjadel lainetusele varjatud või mõõdukalt avatud merepiirkondades. Peamiselt lääneranniku ja Peipsi järves.
- Leidub magevees ja riimvees.
- Elab meso- ja eutroofses veekeskkonnas. Talub orgaanilist reostust.
- Riimveelise päritoluga

Mõistete seletusi

- **mesotroofne** – mõõdukal hulgal toitaineid sisaldav
- **eutroofne** – rohketoiteline
- **oligotroofne** – vähetoiteline, toitainevaene

- Vars väheharunenud, kitsaste pikkade teravatipuliste lehtedega, kuni 50 cm kõrgune.
- Kasvab enamasti kuni 7 m sügavusel pehmetel põhjadel, eelistatult varjatud merepiirkondades, kuid esineb ka lainetusele mõõdukalt avatud kohtades.
- Eestis harilik mereranniku ning Peipsi ja Võrtsjärves.
- Leidub magevees ja riimvees.
- Elab meelsasti eutroofses veekeskkonnas, kuid esineb ka mesotroofses vees.
- Mage- ja riimveeline

Balti lamekarp
Macoma balthica

KARBID

kuni 2 cm

Liiva-uurikkarp
Mya arenaria

KARBID

kuni 4 cm

Söödav südakarp
Cerastoderma glaucum

KARBID

kuni 3 cm

Söödav rannakarp
Mytilus trossulus

KARBID

kuni 4 cm

- Koda kahepoolmeline, valkjas, piklikum kui balti lamekarbil, kuni 4 cm pikkune. Kasv kääbustub soolsuse vähenedes.
- Esineb kuni 10 m sügavustel pehmetel põhjadel, lainetusele avatud, mõõdukalt avatud või varjatud merepiirkondades.
- Kaevub umbes 15 cm (erandjuhtudel kuni 30 cm) sügavusele põhjasettesse.
- Elab meelsasti eutroofses veekeskkonnas, kuid esineb ka mesotroofses vees.
- On keskmise reostustundlikkusega.
- Toitub hõljumist.
- Merelise päritoluga.
- Võõrliik.

- Koda kahepoolmeline, hästi rabe, valkjas, kollakas, hallikas või roosakas, kuni 2 cm pikkune. Soolsus ei mõjuta oluliselt karbi suurust.
- Eelistab pehmeid (lliv, sav, muda) põhjasid ja lainetusele mõõdukalt avatud merepiirkondi.
- Elab kuni 40 m sügavuses vees. Kaevub umbes 5 cm põhjasettesse.
- Elab meelsasti eutroofses veekeskkonnas, kuid esineb ka mesotroofses vees.
- On suure reostustundlikkusega ja talub hästi madalat soolsust.
- Toitub vees ja settes olevatest mikro-vetikatest.
- Merelise päritoluga.

- Koda kahepoolmeline, piklik, tumeda värvusega, altpoolt kumer, kuni 4 cm pikkune. Kasv kääbustub soolsuse vähenedes.
- Eelistab kiviseid substraate, kuid võib esineda ka pehmetel põhjadel või põhjataimedel.
- Leidub lainetusele avatud, mõõdukalt avatud või varjatud merepiirkondades. Asustab kuni 40 m sügavusi põhjasid.
- Elab meelsasti eutroofses veekeskkonnas, kuid esineb ka mesotroofses vees.
- On keskmise reostustundlikkusega.
- Toitub hõljumist.
- Merelise päritoluga mitmeaastane karp.

- Kahest poolest koosnev koda on ribiline ja kuni 3 cm pikkune.
- Värvuselt on enamasti hele, koda värvub tumedaks väävelvesinikurikkas settes.
- Eelistab kuni 10 m sügavusi pehmeid põhjasid lainetusele varjatud merepiirkondades.
- Elab meelsasti mesotroofses veekeskkonnas, aga esineb ka oligotroofses vees.
- On keskmise reostustundlikkusega.
- Kaevub põhjasettesse ja toitub hõljumist.
- Mere- ja riimveeline mitmeaastane karp.

Rangia cuneata

KARBID

kuni 5 cm

Muutlik rändkarp

Dreissena polymorpha

KARBID

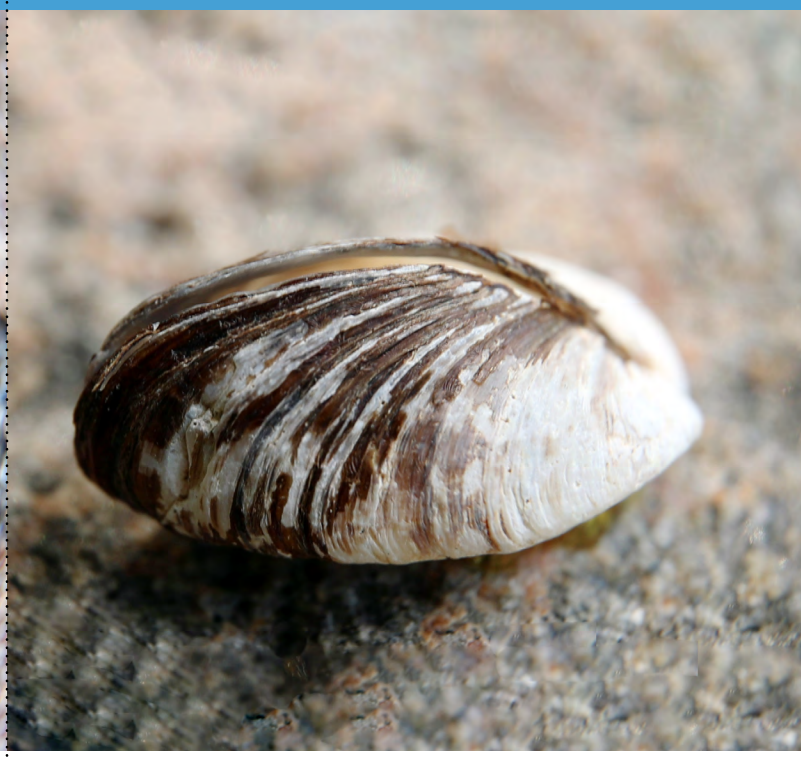

kuni 5 cm

Vesiking

Theodoxus fluviatilis

TEOD

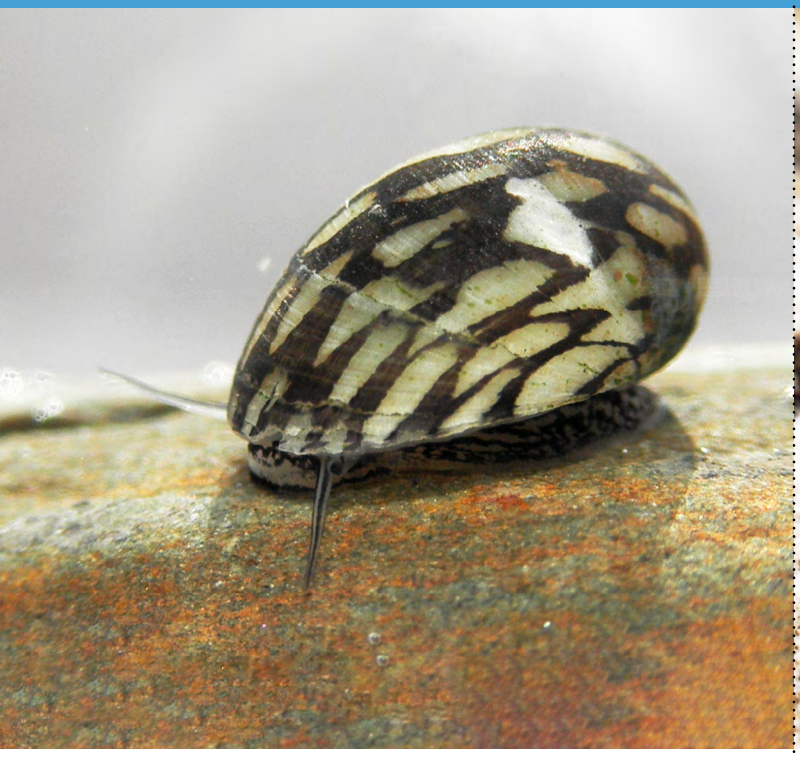

kuni 1 cm

Harilik mudatigu

Lymnea stagnalis

TEOD

kuni 3 cm

- Koda substraadile kinnitunud, kahepoolmeline, kolmnurkjas, tumedate siksakiliste vöötidega, 2 – 5 cm pikkune.
- Esineb enamasti kividel, kuid vahel kinnitub ka põhjataimedele või mõnele teisele karbile. Eelistab lainetusele varjatud kohti, kuid leidub ka mõõdukalt avatud merepiirkondades.
- Toitub hõljumist.
- Elab meelsasti kuni 6 ‰ soolsusega mesotroofses veekeskkonnas, aga esineb ka eutroofses vees.
- On keskmise reostustundlikkusega.
- Mageveelise päritoluga mitmeaastane karp.
- Esineb Peipsi vesikonnas, riimvees Pärnu lahes.
- Võõrliik.

- Tugeva, paksu kojaga, üle 1 cm, karbi siseosas on kinnituskohas hambake.
- Pehmetel põhjadel, kaevub kuni mitmekümne sentimeetri sügavusele settesse.
- Filtreerija, hõljumtoiduline, toitub mikrovetikatest.
- Eestis on siiani leitud vaid Pärnu lahest ja Soome lahe idaosast.
- Riimveeline.
- Võõrliik, pärit Mehhiko lahest. Mehhikos kasutatakse toiduks.

- Koda spiraalne, pika ja terava keeritsaga. Läänemeres kasvab kuni 3 cm pikkuseks, magevees suuremaks.
- Eelistab substraadina põhjataimi, kuid esineb ka kividel või pehmetel põhjadel.
- Leidub lainetusele mõõdukalt avatud või varjatud merepiirkondades. Harilik järvedes ja aeglastes jõesoppides.
- Elab meelsasti mesotroofses veekeskkonnas, aga esineb ka eutroofses vees.
- On keskmise reostustundlikkusega.
- Toitub settes ja suurtaimedel olevatest mikrovetikatest.
- Mageveelise päritoluga

- Koda meenutab kõrvaltvaates kinga, kuni 1 cm pikkune.
- Eelistab kiviseid põhjasid ning esineb põhjataimedel. Enamasti leidub lainetusele varjatud merepiirkondades.
- Elab meelsasti oligo- ja mesotroofses veekeskkonnas.
- On keskmise reostustundlikkusega.
- Toitub mikrovetikatest.
- Mage- ja riimveeline.

Balti lehtsarv
Idotea balthica

VÄHID

kuni 3 cm

Merikilk
Saduria entomon

VÄHID

kuni 10 cm

Tavaline rändkrabi (mudakrabi)
Rhitropanopeus harrisii

VÄHID

kuni 5 cm

Mere kirpvähk
Gammarus salinus

VÄHID

kuni 1,5 cm

- Keha selja-kõhupoolt lapik, lüliline, kaetud paksu koorikuga, kuni 10 cm pikkune.
- Eelistab pehmeid põhjasid ja lainetusele mõõdukalt avatuid sügavamaid merepiirkondi.
- Elab meelsasti mesotroofses ja jahedas veekeskkonnas, aga esineb ka oligotroofses vees.
- Kiskja. Toitub enamasti suurselgrootutest ja surnud loomadest.
- Riimveelise päritoluga.

- Keha lüliline ja kuni 3 cm pikkune, värvus väga varieeruv helekollasest mustani, võib olla ühevärviline või mustriline. Värvus sõltub elupaigast.
- Eelistab substraadina põhjataimi ja kive.
- Esineb enamasti lainetusele mõõdukalt avatud merepiirkondades.
- Elab meelsasti mesotroofses veekeskkonnas, aga esineb ka eutroofses vees.
- On keskmise reostustundlikkusega.
- Toitub vetikatest ja selgrootutest.
- Merelise päritoluga.

- Keha lüliline, küljelt lapik ja kõver, kuni 1,5 cm pikkune.
- Esineb nii kivistel kui ka pehmetel põhjadel, enamasti põhjataimestike puhmastes.
- Eelistab lainetusele varjatud merepiirkondi.
- Elab meelsasti mesotroofses veekeskkonnas, aga esineb ka oligo- ja eutroofses vees. On kõrge reostustundlikkusega.
- Toitub mikrovetikatest, suurtaimedest ja selgrootutest loomadest.
- Mere- ja riimveeline üheaastane vähiliik (kirpvähiline).

- Keha selja-kõhupoolt lapik, kaetud tugeva, lameda seljakilbiga, pruunikas, kuni 5 cm pikkune.
- Esineb nii pehmetel kui kivistel põhjadel, võib olla põhjataimedel. Leidub lainetusele mõõdukalt avatud või varjatud merepiirkondades, jõgede suudmetes.
- Elab meelsasti mesotroofses veekeskkonnas, aga esineb ka eutroofses vees.
- Toitub suurtaimedest ja selgrootutest.
- Merelise päritoluga.
- Võõrliik.

Vööt-kirpvähk
Gammarus tigrinus

VÄHID

kuni 1,5 cm

Läänemere garneel
Palaemon adspersus

VÄHID

kuni 6 cm

Harilik tõruvähk
Rhitropanopeus harrisii

VÄHID

kuni 1 cm

Tavaline kamarlane
Einhornia crustulenta

SAMMALLOOMAD

kuni 2 cm

- Keha lülilinе, liivakarva, kuni 6 cm.
- Eelistab substraadina kiviseid põhjasid ja põhjataimi, harvem leidub pehmetel põhjadel. Leidub lainetusele mõõdukalt avatud või varjatud merepiirkondades.
- Talveperioodil asustab sügavamaid alasid, kuid suveperioodil tuleb ranna-lähedasse vette.
- Elab meelsasti mesotroofses veekesk-konnas, aga esineb ka eutroofses vees.
- On keskmise reostustundlikkusega.
- On omnivoor ja kiskja, aga toitub ka hõljumist. Söögiobjektideks on kirp-vähilised, müsiidid, hulkharjasussid, teod ja teised väiksemad loomad.
- Merelise päritoluga mitmeaastane vähiliik (krevetiline).

- Keha lülilinе, küljelt lapik ja kõver, kuni 1,5 cm pikkune, triibuline.
- Esineb nii kivistel kui ka pehmetel põhjadel, enamasti väikeste kivikeste vahel. Eelistab lainetusele varjatud kohti, kuid leidub ka mõõdukalt avatud merepiirkondades.
- Elab meelsasti eutroofses veekeskkonnas, kuid esineb ka mesotroofses vees.
- On keskmise reostustundlikkusega.
- Toitub mikrovetikatest, suurtaimedest ja selgrootutest loomadest.
- Mere- ja riimveeline üheaastane vähiliik (kirpvähiline).
- Võõrliik.

- Katab valge kihina substraati. Iga loomake on 1 – 2 mm pikk.
- Kividele, taimedele (põisadru, agarik, merihein) ja karpidele (söödav rannakarp) kinnitunud koloniaalne sammalloom.
- Toitub hõljumist.
- Mere- ja riimvees.
- Mereline.

- Välimuselt ei meenuta vähke, keha on ümbritsetud tugeva ümmarguse lubikojaga.
- Koda on alaliselt kinnitunud kividele, taimedele, karpidele ja vesiehitistele.
- Toitub hõljumist.
- Mereline
- Võõrliik

Tavaline harjasliimukas
Hediste diversicolor

USSID

kuni 12 cm

Surusääse vastsed
Chironomidae

SURUSÄÄSKLASED

kuni 1 cm

- Usjad, kuni 1 cm pikkused, punased loomad.
- Arvukamad pehmetel põhjadel, kuid elavad ka kivistel põhjadel ja makrofüütidel.
- Eelistab lainetusele varjatud merealasid.
- Elavad meelsasti eutroofses veekeskkonnas, aga leidub ka oligo- ja mesotroofses vees.
- On madala reostustundlikkusega.
- Toitub settest, on omnivoor.
- Mage- ja merevees

- Keha usjas, kuni 12 cm pikkune, harjastega.
- Elab pehmetel põhjadel (liivas ja mudas), eelistades lainetusele varjatud merepiirkondi. Sage jõesuudmetes, tavaline riimvees.
- Elab meelsasti eutroofses veekeskkonnas, kuid esineb ka mesotroofses vees.
- Liigub ujudes, mööda substraati roomates ja kaevudes kuni 30 cm sügavusele põhjasettesse.
- On keskmise reostustundlikkusega.
- Toitub mikrovetikatest, väikestest vähkidest ja limustest.
- Merelise päritoluga.

Mõistete seletusi

- **mesotroofne** – mõõdukal hulgal toitaineid sisaldav
- **eutroofne** – rohketoiteline
- **oligotroofne** – vähetoiteline, toitainevaene